

Manne lea dehálaš boahkuhit?

Go mii oažžut boahkuhemiid de aktiviserejuvvojit dávddaid vuostálastinnávccat almma min buohccámis. Nu sáhtta eastadit muhttin oasi váralaš njoammudávddain álkit ja beaktilit.

Mo suodjalit boahkuheamit?

Dan rájes go riegádat leat min birrasis ollu iešgudetlágan virusat, bakteriiat ja eará njoammuávdnasat. Eatnašat eai leat vahágin, mánga leat ávkkálaččat, muhto muhttinat sáhttet dagahit dávdda.

Rupmaša dávddaid vuostálastinnákca lea veahkin suddjet min infekšuvnnaid vuostá. Go mii njoammuduvvot de bidjá dávddaid vuostálastinnákca johtui mánga reakšuvnna nøytraliseren dihte njoammuávdnasiid ja ráddjet vahága. Go lea leamaš infekšuvdnadávda de šaddá dávjá suodjaleapmi (immuniteta) olles eallinahká nu ahte ii oačču seamma dávdda mángii. Dat lea danne go dávddaid vuostálastinnákca “muitá” njoammuávdnasa.

Boahkuheapmi lea álkes ja beaktilis suodjaleapmi váralaš dávddaid vuostá

Go lea vásihan dávdda, de dat dávjá addá vuostálastinnávcca olles eallinahká, nu ahte ii oačču seamma dávdda mángii. Gávdnojit infekšuvnna mat sáhttet dagahit duodalaš vahágiid ja vearrámus dilálašvuodain jápmima dasa gii njoammuduvvo. Boahkuhemiid ulbmil lea oažžut suodjaleami dávddaid vuostá dan riskka haga mii lea jus ferte buohcat dávddain.

Go mii boahkuvvot de geavahuvvo dávddaid vuostálastinnávcca “muitu”. Go boahkuvvo de addo rupmašii goariduvvon bakteriiat dahje virus, dahje oasit dain, dahje juoga mii sulastahtta daid. Dalle aktiviserejuvvojit dávddaid vuostálastinnávccat almma min buohccámis. Nu sáhtta eastadit muhttin oasi váralaš njoammudávddain álkit ja beaktilit. Muhttin dávddaid vuostá addá boahkuheapmi suodjaleami olles eallima, eará dilálašvuodain nohká beaktu moadde jagi maŋŋá ja dárbbášuvvo ođasmahttindosa.

Njuoratmánát girdet boahkuhemiid bures

Máná dávddaid vuostálastinnákca lea jo árrat ohkin ráhkkanan hálddašit iešgudetlágan njoammuávdnasiid maid sáhtta vásihit maŋŋá riegádeami. Boahkuheamit geavahit dušše unna oasáža máná dávddaid vuostálastinnávccas, ja lea unnit noadđin vuostálastinnákciid go dábálaš infekšuvnnaid lea, nu mo ovdamearkka dihte nurvos. Njuoratmánát girdet danne bures oažžut boahkuhemiid, maiddá mánga oktanaga.

Joavkosuodjaleapmi

Go eatnašat álbmogis lea boahkuvvon dávdda vuostá, de šaddet unnán olbmot geat sáddet njoammuduvvot. Go eatnašat álbmogis leat boahkuvvon dávdda vuostá, leat mii maiddá searvvit suodjalit daid unnimus mánáid geat leat menddo nuorat oažžut boahkuhemiid, ja olbmuid geain leat erenoamáš dávddat mat dagahit ahte eai sáhte boahkuvvot.

Boahkuhemiiguin lea vejolaš oalát jávkadit muhttin dávddaid máilmmis. Dássáži leat olahan dan virusdávddain boahkodávddain.

Mánáidboahkuhanprográmma

Norggas lea boahkuheapmi eaktodáhtolaš.

Boahkuhanprográmmas, mii ávžžuhuvvo mánáide ja nuoraide Norggas, leat boahkuheamit 12 iešguđetlágan dávdda vuostá: rotavirus, difteriija, doaŋgegeasáhat, saidnangosahat, poliomyelihtta, vuolši Haemophilus influenza tiipa b (Hib), pneumokokkdávda, bárkodávda, daskovihki, ruksesboahkut ja humána papillomavirus (HPV) mii sáhtta dagahit goaŋŋočottaborasdávdda ja eará borasdávddaid maid sivvan lea HPV. Muhttin mánáide fálljuvvojit maid dá boahkuheamit tuberkulosa vuostá. Buot dat dávddat sáhttet leat heaggaváralaččat dahje dagahit duodalaš diliid.

Boahkuheapmi álggahuvvo dábbalaččat go mánná lea 6 vahkku. Danin go máŋga dávdda maid vuostá boahkuhuvvo čuhcet nuoramus mánáide garrasepmosit, berre garvit ahte boahkuheapmi manjduvvo. Ođasmahttosat addojit skuvllaagis.

Mo addjuvvojit boahkuheamit?

Rotavirusboahkuheapmi addo njálbmái (juhkanboahkuheapmi). Eará boahkuheamit biddjojat dálkkasnáluin (čuggestagain), muhto gávdnojit maid boahkuheamit mat addojat jugusin, tableahhtan mii njelastuvvo dahje njunnecirrganassan.

Kombinašuvdnaboahkuheamit

Dan rájes go mánáidboahkuhanprográmma biddjui johtui 1952:s leat kombinašuvdnaboahkuheamit geavahuvvon. Dáin lea boahkuheapmi máŋga dávdda vuostá seamma dálkkasnáluin. Dat mearkaša ahte mánná ii dárbbas čuggejuvot nu máŋgi. Kombinašuvdnaboahkuheapmi addá unnit reakšuvnnaid boahkobáikái go dalle jus boahkuheamit biddjojit ovttaid mielde.

Mii dáhpáhuvvá min rupmašiin go mii boahkuhuvvot?

Go boahkuhuvvo de addo rupmašii juogo goariduvvon mikrobe (bakteriija dahje virus), oasit mikrobess, dahje juoga mii sulastahtta mikrobe man vuostá galgá suodjaluvvot. Go boahkuheamiid ávdnasat deaivvadit rupmaša dávddaid vuostálastinnávccain ráhkaduvvojit vuostálastinseallat ja anti-ávdnasat mat dovdet dan “albma” mikrobe jus dat boahká rupmašii. Jus boahkuhuvvon olmmoš njoammuduvvo dáinna mikrobiin, de addá dávddaid vuostálastinnávcca jođánat ja buoret vuostálastinresponssa, ja dat sáhtta hehttet dávdda. Dalle lea olahan *vuostálastinnávcca boahkuheami bokte*.

Buorre boahkuheapmi galgá addit doarvái buori ja bastevaš suodjaleami dávdda vuostá. Man galle dosa dárbbasuvvojit dán olahit lea iešguđetge lánkai daid iešguđetge boahkuheamiin. Muhttin boahkuheamiide lea dárbu addit ođasmahttosat manjit áiggis eallimis bisuhan dihte suodjaleami. Dat guoská e. ea. boahkuheamiide doaŋgegeasáhaga, difteriija, polio ja saidnangosahaga vuostá. Ođasmahttosat sáhttet maid dá leat áigeguovdilin mátkeboahkuheami oktavuodas.

Mii lea immunitahta?

Go rumaš njoammuduvvo mikrobiin (virus, bakteriija, parasihhta dahje mykose), de dat oalgguhuvvo ráhkadit dehálaš vuostálastinseallaid. Máŋgá go lea vásihan dávdda leat muhttin vuostálastinseallat mat “muitet” mikrobe mainna rumaš leamaš njoammuduvvon. Dat

gohčoduvvo immunologijalaš muitun. Boahhte háve go rumaš fas vásiha seamma tiippa mikrobe, de vuostálastinnákca dovdá dan. Rupmaša vuostálastin dávdda vuostá šaddá jođáneabbo ja gievrrat, ja sáhtta hehttet ahte njoammuduvvon olmmoš buohccá. Dalle lea šaddan dat mii gohčoduvvo *immunithta/vuostálastinnákcan maŋŋá go lea buohcan*.

Áššáigullevaž artihkkalat

- [Goas fállujuvvojit mánnái dat iešgudetgelágan boahkuheamit? \(Girjedárogillii\)](#)
- [Ovdal ja maŋŋá boahkuheami \(Girjedárogillii\)](#)
- [Boahkuheamit mat eastadit infekšuvnnaid \(Oddadárogillii\)](#)

Dárbbasatgo eanet dieđuid vai leatgo dearvvašvuodabargi

- [Dávddaid vuostálastinnákca ja mo boahkuheamit doibmet \(Girjedárogillii\)](#)